

2024	III	06	1100	J-890	(M)
HISTORY AND DEVELOPMENT OF INDIAN MUSIC (65)					
Time : 3 Hrs.		(4 Pages)		Max. Marks : 100	

- सूचना : (१) प्रश्नपत्रिकेतील सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 (२) प्रश्नांच्या उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
 (३) वस्तुनिष्ठ प्रश्नांची उत्तरे लिहिताना संपूर्ण विधानासह लिहिणे आवश्यक आहे.
 (४) सर्व प्रश्नांची उत्तरे नवीन पानावर लिहावीत.

- प्र. १. (अ) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा आणि संपूर्ण वाक्य लिहा [१४]
 (कोणतेही सात) : (७)
- (१) तुमच्या अभ्यासक्रमाप्रमाणे प्रसिद्ध सतारवादक ----- हे आहेत.
 (पंडित रविशंकर, उस्ताद अली अकबर खाँ)
- (२) बंदिशीमधील बोलांच्या आधारे म्हटली जाणारी तान म्हणजे -----
 (बोलतान, बोल आलाप)
- (३) पंडिता मृणालिनी साराभाई यांना नृत्य जगतात ----- म्हणून ओळखले जात असे.
 (स्वरसम्राजी, अम्मा)
- (४) राग निर्मितीची क्षमता असलेल्या सप्तस्वरांच्या समूहाला ----- असे म्हणतात.
 (थाट, राग)

- (५) 'रघुपति राघव राजाराम' या रामधुनची संगीत रचना ----- यांनी केली.
(पंडित भातखंडे, पंडित पलुस्कर)
- (६) एक स्वर घेतांना पुढच्या किंवा मागच्या स्वराला स्पर्श करण्याच्या क्रियेला ----- म्हणतात.
(कण स्वर, न्यास स्वर)
- (७) चौताल या तालाच्या मात्रा ----- आहेत.
(१२, १४)
- (८) तुमच्या अभ्यासक्रमाप्रमाणे गायक व नट ----- हे आहेत.
(बालगंधर्व, उस्ताद फैय्याज खाँ)

(ब) खालील 'अ' गटातील शब्द/शब्दसमूहांच्या 'ब' गटातील शब्दांसोबत योग्य जोड्या जुळवा (कोणतेही सात) : (७)

'अ' गट	'ब' गट
(अ) बालगंधर्व	(१) आलाप-व्याख्या
(ब) विलंबित लयीत केलेला स्वरविस्तार	(२) गोदान
(क) पंडित रविशंकर	(३) ६ स्वर
(ड) षाडव	(४) शकुंतला
(इ) धृपद	(५) अलंकार
(फ) क्रमिक स्वररचना	(६) पकड
(ग) पंडित पलुस्कर	(७) चौताल
(ह) रागवाचक स्वरसमूह	(८) ग्वाल्हेर घराणे

- प्र. २. (अ) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही सात) : (७) [१४]
- (१) बालगंधर्वांच्या कोणत्याही दोन स्त्री भूमिका लिहा.
- (२) 'तोडा' म्हणजे काय?
- (३) 'माय म्युझिक माय लाईफ' हे आत्मचरित्र कोणी लिहिले?

- (४) 'रजाखानी गत' या पारिभाषिक शब्दाची व्याख्या लिहा.
- (५) तीन, तीन मात्रांचे विभाग असलेला अभ्यासक्रमातील ताल कोणता?
- (६) 'जय जगदिश हरे' या रचनेला संगीत कोणी दिले?
- (७) जवळ जवळच्या दोन-तीन स्वरांचा शीघ्रतेने आलटून पालटून प्रयोग करणे यास काय म्हणतात?
- (८) 'द वॉईस ऑफ द हार्ट' हे आत्मचरित्र कोणी लिहिले?

(ब) खालील विधाने 'बरोबर' की 'चूक' ते लिहा (कोणतेही सात) : (७)

- (१) 'सिंधू' ही बालगंधर्वाची अखेरची भूमिका ठरली.
- (२) आलापात घेतलेली मध्यलयीतील छोटी तान म्हणजे बेहलावा होय.
- (३) पंडित पलुस्कर हे सरोदवादक होते.
- (४) गायन वादनात स्वरांची कोमल आणि तीव्र रूपे सांभाळून क्रमवार स्वरसप्तक बनवणे म्हणजे मूर्च्छना होय.
- (५) पंडित बाळकृष्णबुवा इचलकरंजीकर हे पंडित पलुस्कर यांचे गुरू होते.
- (६) सात स्वर म्हणजे संपूर्ण जाती होय.
- (७) एकताल हा ताल शास्त्रीय व सुगम संगीतासाठी उपयुक्त आहे.
- (८) तंतूवाद्यावर मिजराबच्या एका आघातामध्ये एकाच वेळी दोन स्वर वाजवणे याला सुत म्हणतात.

प्र. ३. स्वातंत्र्यपूर्व किंवा स्वातंत्र्योत्तर काळातील संगीताची स्थिती सविस्तर लिहा. [१४]
<https://www.maharashtrastudy.com>

प्र. ४. स्वातंत्र्योत्तर काळातील महाराष्ट्रातील नाट्यसंगीताची विस्तृत माहिती लिहा. [१४]

प्र. ५. टिपा लिहा : [१४]

(अ) भांगडा किंवा भरतनाट्यम् (७)

(ब) सतार किंवा ढोलकी (७)

P.T.O.

[१४]

प्र. ६. निबंध लिहा :

संगीत आणि विज्ञान

प्र. ७. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

[१६]

(अ) खालील ताल लिपीबद्ध करा (कोणतेही दोन) :

(८)

(१) दीपचंदी

(२) एकताल

(३) धुमाळी

(ब) खालील गीतप्रकाराविषयी माहिती लिहा (कोणताही एक) :

(८)

(१) ख्याल

(२) पोवाडा

<https://www.maharashtrastudy.com>

Whatsapp @ 9300930012

Send your old paper & get 10/-

अपने पुराने पेपर्स भेजे और 10 रुपये पायें,

Paytm or Google Pay से